

Mluvnice: učebnice českého jazyka pro střední školy

autorský kolektiv: Ivo Martinec, Jana Marie Tušková, Ludmila Zimová

vydání: 1., 2009

nakladatelství: Fraus, Plzeň

doložka obnovena 5. května 2016, číslo doložky 14873/2016-1 (původní doložka z 2. srpna 2010 na 6 let)

Funkce učebnice

Jedna učebnice po celé studium češtiny na SŠ až k maturitě!

Učebnice určená k výuce na středních školách, koncipovaná pro přípravu k maturitě, zahrnující nejnovější trendy ve výuce českého jazyka. Rozsahem pokrývá čtyři roky středoškolského studia českého jazyka, je tematicky uspořádaná, zahrnuje výkladové pasáže, cvičení i shrnutí. Text je členěn na hlavní stranu zpracovanou podle RVP G a odkazy, např. do odborné literatury, jiných předmětů či odkazy vysvětlující termíny a souvislosti.

...

Skladba je sémanticky orientovaná, důraz v celé učebnici je kladen na funkčnost využití jazykových prostředků, na rozvíjení komunikační kompetence a na přípravu k maturitní zkoušce. Předpokládá se kombinace s učebnicí *Komunikace a sloh a Cvičebnicí*, určenou zejména pro gymnázia. Obě učebnice mají schvalovací doložku MŠMT ČR. V celobarevných učebnicích *Mluvnice a Komunikace a sloh* je atraktivně kombinována ilustrace s fotografií. Ilustroval Tomáš Javorský.

(text vydavatele, <https://ucebnice.fraus.cz/catalog/cs/p4941.html>)

Edice

učebnice českého jazyka a literatury pro střední školy

Mluvnice (MARTINEC, Ivo, TUŠKOVÁ, Jana Marie a ZIMOVÁ, Ludmila. *Mluvnice: učebnice českého jazyka pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. 264 s. ISBN 978-80-7238-779-3.)

Komunikace a sloh (HOFFMANNOVÁ, Jana, JEŽKOVÁ, Jaroslava a VAŇKOVÁ, Jana. *Komunikace a sloh: učebnice českého jazyka pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. 152 s. ISBN 978-80-7238-780-9.)

Příručka pro učitele (MARTINEC, Ivo et al. *Mluvnice, komunikace a sloh: příručka učitele: český jazyk pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7238-782-3.)

Cvičebnice (BEZPALCOVÁ, Vladimíra et al. *Mluvnice, komunikace a sloh: cvičebnice českého jazyka pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2011. 96 s. ISBN 978-80-7238-781-6.)

Literatura v souvislostech 1-4 + příručky učitele

Literární teorie (KOLÁR, Robert. *Teorie literatury: učebnice pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2014. 55 s. ISBN 978-80-7238-926-1.)

Sada učebnic, pracovních sešitů a učitelských příruček pro učitele pro druhý stupeň ZŠ

Obsah knihy

1. Zvuková stránka jazyka (fonetika, fonologie)
2. Tvarosloví (morfologie)
3. Grafická stránka jazyka (grafémika)
4. Skladba (syntax)
5. Nauka o slovní zásobě a tvoření slov (lexikologie)
6. Obecné výklady o jazyce

Rejstřík

Výstupy a kompetence

Použité zdroje

Knihy neobsahují předmluvu ani metodické pokyny, ty lze najít v příručce učitele. V úvodu grafické znázornění “co kde hledat”, seznam zkratk a symboly užívané v učebnici.

Struktura kapitoly

Každá kapitola obsahuje nejméně čtyři celky různého typu: *Kapitoly a podkapitoly* (nazvány podle probírané látky; výklad, průběžná cvičení), *Co mám umět?*, *Souhrnná cvičení*, *Test*. různé řazení; na začátku vždy výklad, na konci vždy souhrnná cvičení, průběžně testy a Co mám umět? K cvičením většinou nejsou uvedena správná řešení, kniha neobsahuje klíč.

Náročnost

Učebnice je zpracována značně podrobně. Průměrná délka zadání je 13,6 slov, průměrná délka větného celku v textech je 14,2 slova. Většinou se jedná o souvětí, která obtížností odpovídají úrovni, kterou by měl zvládnout student gymnázia nebo např. maturitního oboru střední školy. Odborné (latinské) termíny jsou považovány za rozšiřující učivo, lze se s nimi setkat v podobě úkolů (“vyhledejte si latinské názvy pádů”, “jaké mají názvy slovní druhy v cizím jazyce, který se učíte” aj.). Studenti jsou často odkazováni na možnost prohloubení poznatků pomocí studia rozšiřující literatury různého typu (slovníky, lingvistické příručky, normy, příručka, internetová jazyková poradna).

Charakter nevýkladových textů

Knihy obsahují texty různého charakteru, od uměleckého stylu (klasická česká beletrie - Čapek, Saint-Exupéry, Jirotko, Nezval, Vančura i současní světoví autoři - Fulghum, Coelho), přes texty publicistické (MF Dnes, National Geographic, 100+1, Outdoor aj.) administrativní povahy (méně), až po texty odborné (lingvistické i jiné). V učebnici se pracuje s klasickými texty, není zde obsažena práce s tabulkami, jízdními řády atp.

Cvičení a testové úlohy

Cvičení jsou zařazována průběžně i souhrnně na konci kapitoly. Úlohy jsou rozmanité, zároveň lze sledovat podobné struktury v rámci různých kapitol. Jazyk zadání je srozumitelný a zároveň ekonomický. Učebnice upozorňuje i na okrajovější jevy (v morfologii např. dnové), ty však netestuje. Úkoly jsou zadávány netriviálně (ne ukázkové příklady). Příklady zadání (zjednodušeno): označte správnou možnost, vyberte tvrzení, vytvořte 10 vět, porovnejte s výrazy běžně užívanými ve vašem regionu, pracujte s jazykovými příručkami, vyhledejte v SSČ/na internetu, uspořádejte ve třídě konferenci, zamyslete se nad problematikou, porovnejte s pojmy užívanými v cizím jazyce, vytvořte myšlenkovou mapu, na základě textu ověřte pravdivost výroku, pozorujte ve vašem okolí a poznamenejte si, proveďte korekturu, brainstorming, vyvoďte pravidlo, vytvořte didaktickou pomůcku pro žáky ZŠ; pracujte samostatně/ve dvojicích/ve čtveřicích, diskutujte ve třídě; spíše úsměvně působí zadání: oslovujte se ve třídě navzájem spisovně.

Grafika

Učebnice je dobře graficky strukturovaná a přehledná, čemuž napomáhají symboly, které jsou užívány a vysvětleny v tabulce v úvodu učebnice. V knize je obsaženo množství ilustrací (barevných), což může působit atraktivně (pro studenty). Zároveň je výklad doplněn o fotografie, které se vážou k textům a úkolům (např. portréty spisovatelů, obálky knih, umělecká díla).

Využitelnost

Učebnice patří mezi novější na českém trhu. Jak již bylo řečeno, graficky je poměrně přitažlivá, zároveň je dobře přehledná. Mezi její přednosti patří i vydavatelem akcentovaná praktičnost (kompletní učivo mluvnice pro SŠ v jedné knize). Jednotlivé kapitoly jsou na sobě nezávislé, učitel může zvolit vlastní rozvržení učiva. Zároveň je součástí celé edice, což opět ulehčuje práci (jednotná struktura atd.). V současné době tuto učebnici považují za dostatečně obsáhlou, aktuální, a tudíž vhodnou k použití ve výuce.

Recenze

Jednodílná učebnice českého jazyka pro střední školy z nakladatelství Fraus patří mezi moderně pojaté výukové materiály. Obsahuje **šest hlavních kapitol** shrnujících učivo mluvnice probírané během středoškolského studia. Učitelé si jejich pořadí proto jednoduše mohou uzpůsobit a rozvrhnout podle vlastních **školních vzdělávacích plánů**.

Učivo stylistiky je pak obsaženo v samostatné učebnici nesoucí název **Komunikace a sloh, český jazyk pro střední školu**. Obě učebnice jsou koncipované podle **RVP pro gymnázia** a zabývají se zejména teorií, na konci každé kapitoly však nechybí oddíl nazvaný „**Co mám umět**“, který připomíná odbornou **terminologii a klíčová slova** formou pokynu k jejich vysvětlení a zopakování; na tento oddíl pak navazují souhrnná **cvičení a test**. K učebnicím ovšem ještě patří samostatná **Cvičebnice českého jazyka pro střední školy** a pro pedagogy **Příručka učitele pro střední školy**. Celý komplet je navíc doplněn **audionahrávkou**, na niž jsou v učebnici připojeny **odkazy**.

Orientace v učebnici je usnadněna barevným symbolem tematického celku vnějších horních rohů stránek a **lišťovými úkoly**, v nichž najdou žáci mimo jiné odkazy: na jiné publikace nebo jiná místa v téže učebnici, na internetové zdroje i již zmiňovanou audionahrávku. Lišťové úkoly jsou označeny **symbolem** a důležité pojmy v nich jsou tučně vytištěny.

Hlavní **výkladový text** je také přehledně členěn a prokládán řadou různých typů cvičení. Pro větší názornost jsou teoretické pasáže i cvičení doprovázeny množstvím ilustrací, fotografií, map a schémat. V učebnici je použita řada výňatků z beletrie a publicistiky pro rozvoj **čtenářské gramotnosti** a schopnosti **recepce cizích textů**.

Autoři učebnice zvolili **tradiční osvědčené postupy**, které účelně propojili s **moderními metodami výuky** a podněty k přemýšlení. Žáci si při práci s učebnicí utvářejí a rozvíjejí především komunikativní **kompetence**, kompetence k řešení problémů, k učení a k podnikavosti. Učebnice podporuje **analytické myšlení**, podněcuje k diskuzi a rozvoji **argumentace**, žáci jsou vedeni k samostatné práci a vyhledávání informací pomocí odkazů a rejstříku a také k **tvorbě vlastních textů** a jejich veřejné **prezentaci**.

(<http://www.ucebnicemapy.cz/cesky-jazyk-pro-stredni-skoly-mluvnice>)